

Den vanskelige omsorgen

Artikkelen er tidligere publisert i Fontene 11/2009 og gjengis her med tillatelse fra forfatteren og Fontenes redaksjon

Dårlig hygiene kan gjøre livet surt, både for den det gjelder og for omgivelsene. Men hvordan løse problemet på en etisk forsvarlig måte?

Case for drøfting

Anne har en lettere utviklingshemning. Hun bor i en servicebolig hvor jeg arbeider som miljøterapeut, og greier seg stort sett selv. Hun har tilpasset jobb i en bedrift og er meget stolt over å tjene sine egne penger. I den senere tid har Anne begynt å slurve med hygien; hun ser ustelt ut og lukter vondt. Arbeidslederen på bedriften henvender seg til meg og sier at andre ansatte klager over Annes lukt. Hun begynner å bli et problem. Jeg vet at Anne er meget sta og at hun er svært stolt over at hun klarer seg selv. Når jeg prøver å snakke «diplomatisk» til henne, slår hun seg vrang og skriker at vi skal la henne være i fred.

Caset er i utgangspunktet en eksamensoppgave i etikk som del av et årsstudium i filosofi. For å tilpasse min besvarelse bedre til Fontenes lesere, har jeg forandret litt på den opprinnelige teksten og forsøkt kort å forklare grunnprinsippene i de ulike filosofiske teoriene jeg trekker inn. Besvarelsen baserer seg på Ralph Henk Vaags modell for etisk refleksjon. Vaags er en filosof tilknyttet Universitetet i Agder. Han skriver om etikk og har særlig interessert seg for spørsmålet om hvordan profesjonelle omsorgsarbeidere bør reflektere for å utøve sin omsorg.

Hovedpunktet i Vaags sin modell kan kort oppsummeres som *situasjonsbeskrivelse*, *identifisering av omsorgsproblemet*, *målvurdering* og *tiltaksvurdering*. Han bruker forkortninger, som for eksempel S = situasjonsbeskrivelse, S₁ = morens beskrivelse, S₂ = arbeidskollegenes beskrivelse osv. Hvert av punktene deler han igjen inn i mer detaljerte beskrivelser (Oppfatning = 0, 0₁, 0₂, 0₃ osv). Hensikten er at omsorgsarbeideren kontinuerlig skal bevege seg fram og tilbake mellom punktene og slik være i bedre stand til å reflektere på en systematisk måte.

For å kunne gi en god situasjonsbeskrivelse, er det viktig at jeg henter inn flest mulig opplysninger fra de personer som kan ha mest å bidra med. Etter å ha vurdert disse er jeg klar til å identifisere omsorgsproblemet for så å forsøke å komme fram til et klart mål. Når dette er gjort, er det tid for å konsentrere seg om tre slike teorier, *Kantiansk etikk*, *utilitarisme* og *Rawls metode for reflektert*

likevekt. Jeg skal kort gjøre rede for disse i tillegg til et par andre begreper som kan være vanskelig å forstå for dem som ikke er inne i filosofisk terminologi. Kantiansk etikk og utilitarisme står oftest i motsetningsforhold til hverandre, mens metoden for reflektert likevekt plasserer seg i en mellomposisjon.

Begrepsforklaringer

Kantiansk etikk: Den tyske filosofen Immanuel Kant (1724-1804) var kjent for sine etiske og moralske prinsipper, som særlig kom til uttrykk i *Det kategoriske imperativ*. Dette består av to deler:

1. Moralens høyeste prinsipp:
Du skal handle slik at du alltid bruker menneskeheten både i egen og i enhver annen person som et formål i seg selv og ikke bare som et middel.
2. Humanitetsformuleringen:
Du skal handle etter en maxime som er slik at du samtidig kan ville at den blir gjort til en allmenn lov.
Kant legger spesielt stor vekt på at andre mennesker bør behandles med respekt og som autonome fornuftsvesener.

Utilitarisme: Filosofisk etisk teori som fokuserer på konsekvensene av en handling framfor midlene. Målet er at flest mulig skal oppnå mest mulig «lykke» og dette kan bety at enkeltindivider må ofres (hensikten helliger midlet).

Metoden for reflektert likevekt: Metoden er utviklet av den amerikanske filosofen John Rawls og går i korthet ut på at det må være sammenheng mellom moralske prinsipper og normer på den ene siden, og enkeltoppfatninger/intuisjoner på den andre. For å oppnå rettferdighet trenger vi å bevege oss fram og tilbake mellom de to nivåene. Vi bør søke å finne en balanse som kan tilfredstille alle parter. Rawls tenker seg at mennesket skal kunne beholde en stor grad av friheter og rettigheter så lenge de er forenlige med like store friheter og rettigheter for alle andre.

Maxime/maksime: En regel/norm som en person velger å legge til grunn for sine handlinger, som f.eks. å være vennlig mot andre, være ærlig eller å holde sine løfter.

Negasjon: Uttrykker en nektelse eller det motsatte av noe.

Innhenting av opplysninger

Jeg er primærkontakt for Anne og har hovedansvar for å utarbeide tiltak. Jeg rådfører meg med lederen av serviceboligen, og vi blir enige om at jeg først prøver å innhente så mange opplysninger som mulig, både fra familie, arbeidssted og mine egne kolleger. På bakgrunn av dette utarbeider jeg en eller flere situasjonsbeskrivelser.

Det første jeg gjør er å ta en telefon til Annes mor for å innvie henne i situasjonen. Anne, som er 20 år gammel, har bodd hjemme hos foreldrene helt til for seks måneder siden, da hun flyttet inn i serviceboligen.

Jeg spør moren om det med dårlig hygiene har vært et problem tidligere, og om det muligens har vært tilknyttet spesielle sinnsstemninger eller situasjoner. Ifølge moren er dette et problem hun kjenner igjen. Anne er svært opptatt av å være selvhjulpent, men det har vært perioder da hun har slurvet veldig med hygien og har blitt svært aggressiv hvis moren har snakket til henne om det eller tilbudt hjelp. Mor sier hun tror det kan henge sammen med at Anne har følt seg krenket på en eller annen måte. Det har vært episoder da Anne har kranglet med foreldre eller søsken, og det har gjerne vært etterfulgt av en periode med dårlig personlig hygiene. Jeg spør hvordan Annes sinnsstemning forøvrig har vært i slike perioder, om hun har virket deprimert, men mor sier at hun heller har virket sur og tverr. Hun har inntrykk av at Anne har ønske om å straffe noen.

Etter å ha snakket med moren, ringer jeg lederen på Annes arbeidssted og avtaler et møte med ham og Annes nærmeste medarbeidere. Vi har møte der dagen etter, og foruten lederen er fire av Annes kolleger til stede. De sier alle at det de siste ukene har vært en plage å sitte i nærheten av Anne. Hun lukter sterkt av svette, og det ødelegger for arbeidslysten. Lederen har forsøkt å snakke med henne, men da blir hun bare sint.

Jeg forteller at jeg har snakket med moren, og spør om det har vært episoder i det siste hvor Anne kan ha blitt fornærmet eller følt seg krenket. En av Annes kolleger innrømmer at de hadde en krangel for noen uker siden, men at hun var ferdig med det, og det trodde hun Anne også var. Det kom imidlertid fram at Anne og denne kollegaen har et problematisk forhold og lett irriterer seg over hverandre. De andre har et greit forhold til Anne, men har trukket seg mer unna i det siste på grunn av lukten, og hun har dessuten blitt mer sur og irritabel og derfor vanskelig å forholde seg til.

Det neste jeg gjør er å innkalle til et møte i serviceboligen, hvor alle de som har jobbet tett med Anne er til stede. Jeg har også innkalt en vikar, Silje, som jeg vet Anne har ekstra god kontakt med. Silje er

på Annes alder, hun er ufaglært, men student i sosial- og helsefag. Hun tar ofte ekstravakter i serviceboligen i helger og på kveldstid.

Det virker som Anne er mer fortrolig med Silje enn med noen av det faste personalet. Silje tar henne ofte med på kino eller andre ting som Anne liker, og Anne gleder seg alltid til at Silje skal komme på jobb.

Trusler og tvang

På møtet orienterer jeg først om hvilke opplysninger jeg har innhentet fra familie og arbeidssted, og lurer på hvilken oppfatning de tilstedeværende har av situasjonen. De fleste er enige i at Anne har blitt mer sjuskete og ofte lukter vondt, og flere har lagt merke til at hun også virker mer mutt og irritabel nå enn før. Silje sier at hun en gang hadde spurt om det var noe som plaget henne, og at hun da hadde nevnt en dustete kollega som la seg borti og kritiserte arbeidet hennes. En av de tilstedeværende mente at Anne alltid hadde vært både mutt og sjuskete, og hadde ikke merket noen forandring. Hun mente personalet hadde vært for overbærende, og at Anne burde fått klar beskjed for lenge siden. Vi burde sette inn tvang, for eksempel ved at to ansatte var sammen med henne om morgenen og sørget for at hun dusjet og stelte seg. Hun burde få valget mellom å bedre hygien eller greie seg uten bistand fra personalet.

Et par av de andre støttet delvis opp om dette, men mente at vi heller skulle true med at hun ikke fikk gå på arbeid før hun bedret hygien. Jeg sier jeg vil overveie disse forslagene, men at jeg selv synes de virker for brutale. De tiltakene vi setter i verk må være både etisk og juridisk forsvarlige, og selv synes jeg vi skal fokusere på tiltak som ville virke motiverende for Anne. Jeg foreslår at vi forsøker å finne fram til tiltak som Anne setter pris på og bruker disse som en belønning for en mer ønskelig atferd. De fleste i personalgruppa er enige i dette, og jeg kommer med noen forslag. Jeg lufter blant annet tanken om å benytte meg av Silje på en eller annen måte, siden hun er den som har best kontakt med Anne, men sier jeg skal komme tilbake til det. Jeg vil nå først og fremst sette opp noen situasjonsbeskrivelser, formulere et klart mål, og deretter komme med forslag på noen tiltak som jeg vil presentere på neste møte.

Situasjonsbeskrivelser

Jeg kaller den første situasjonsbeskrivelsen **S1**, mens **O** står for oppfatning.

S1 (moren)

o1: Anne vil gjerne klare seg selv

o2: Hun slurver med personlig hygiene i perioder

03: Hun blir aggressiv hvis noen påpeker det og tilbyr hjelp

04: Dårlig hygiene skjer ofte etter en krangel

05: Anne er sur og tverr i slike perioder

S2 (arbeid)

06: Anne lukter sterkt av svette

07: Det er ubehagelig å sitte ved siden av henne

08: Hun blir sint hvis sjefen påpeker det

09: Hun kranglet med en kollega for noen uker siden

010: Hun begynte å lukte vondt for noen uker siden

011: Hun er også blitt mer irritabel

S3 (personale i servicebolig)

012: Anne slurver mer med hygienen nå enn før

013: Hun har begynt å lukte vondt

014: Hun er blitt mer mutt og irritabel

015: Hun blir aggressiv ved innblanding fra personalet

016: Hun har beklaget seg til Silje om kollega som kritiserte arbeidet hennes

017: Anne har hele tiden vært like mutt og sjuskete som nå

Jeg har nå et sett med oppfatninger, så det første jeg må finne ut er om de er konsistente eller om de inneholder noen selvmotsigelser. Jeg ser at de tre situasjonsbeskrivelsene har flere setninger som er mer eller mindre sammenfallende, men alle tilfører noe nytt og gir et mer utfyllende bilde. Det ser også ut som setningene 01 - 016 oppfyller konsistenskravet, men at 017 skiller seg ut.

At Anne hele tiden har vært like mutt og sjuskete som nå, indikerer at hun ikke har forandret seg, slik som de fleste andre ser ut til å mene. En av disse beskrivelsene må derfor være usann, og jeg trenger å finne ut hvilken av dem som er best begrunnet. Det er også viktig at de oppfatningene som er med i situasjonsbeskrivelsen er adekvate, dvs. relevante i forhold til den uønskede situasjonen.

Jeg har nå tre situasjonsbeskrivelser, og for å få en mer fullstendig oversikt, lager jeg min egen situasjonsbeskrivelse, som er en sammenslåing av de tre andre.

S4 (primærkontakt)

01: Anne vil gjerne klare seg selv

02: Hun slurver med personlig hygiene i perioder

03: Hun blir aggressiv hvis noen påpeker det og tilbyr hjelp

04: Dårlig hygiene skjer ofte etter en krangel

05: Anne er sur og tverr i slike perioder

06: Anne lukter sterkt av svette

07: Det er ubehagelig å sitte ved siden av henne

08: Hun blir sint hvis sjefen påpeker det

09: Hun kranglet med en kollega for noen uker siden

010: Hun begynte å lukte vondt for noen uker siden

011: Hun er også blitt mer irritabel

012: Anne slurver mer med hygienen nå enn før

013: Hun har begynt å lukte vondt

014: Hun er blitt mer mutt og irritabel

015: Hun blir aggressiv ved innblanding fra personalet

016: Hun har beklaget seg til Silje over kollega som kritiserte arbeidet hennes

017: Anne har hele tiden vært like mutt og sjuskete som nå

Som allerede nevnt ser 017 ut til å bryte med kravet om konsistens, det gjelder spesielt i forhold til 011 og 012, og det betyr at minst en av setningene er usanne. Jeg bestemmer meg for at jeg foreløpig vil gå ut fra at 017 er usann, og at jeg vil gå over til å identifisere omsorgsproblemet.

Omsorgsproblemet

Jeg kaller omsorgsproblemet **P**. Definisjonen på et omsorgsproblem er «en beskrivelse av et forhold vi synes burde vært annerledes på en relevant måte» (Vaags s. 62). To betingelser må være oppfylt:

1. At P er sann
2. At P beskriver noe som er relevant uønsket

Jeg ser gjennom S-4 lista og henter ut det settet av setninger som jeg synes er mest relevante for å komme fram til et foreløpig omsorgsproblem, og bestemmer meg for 02 og 06. Dette settet kaller jeg P1. De andre setningene i S-4, bortsett fra dem som har noe felles med P1, beskriver ikke selve omsorgsproblemet, men kan likevel komme i betraktning når jeg skal utarbeide tiltak. Jeg mener, ut fra de opplysningene som er innhentet, at P1 oppfyller kravene både til sannhet og relevant uønsket, og kan da gå over til målvurderingen.

Målvurderingen

En målvurdering går ut på å tenke seg en bedre situasjon enn den som faktisk er. Som regel setter vi oss delmål på veien fram mot et overordnet mål. Men vi må også hele veien vurdere hva som kan være realistisk å oppnå, både på kortere og lengre sikt, og hva som kan være nødvendig å revurdere underveis. Siden det er flere forhold i S4 vi kunne tenkt oss annerledes, kan vi se på

negasjonen, altså det motsatte, av P1 som et delmål eller første skritt på veien mot en ønskelig situasjon. For enkelhets skyld kan vi kalle det for «mål».

Det er viktig at alle delmål må befinne seg innen rammen av negasjonen av minst en av dem, dette kaller Vaags for *negasjonskravet*. For å forklare dette bedre, tar jeg utgangspunkt i det jeg har satt opp som foreløpig omsorgsproblem:

P1: (Omsorgsproblem)

o2: Hun slurver med hygienen i perioder

o6: Anne lukter sterkt av svette

Negasjon av P1: (Mål)

Hun slurver ikke med hygienen

Hun lukter ikke sterkt av svette

Et viktig krav er at målet må være bedre enn den faktiske situasjonen, noe som ikke er en selvfølge selv om vi oppfyller negasjonskravet. Hvis vi bare fokuserer på negasjonen av P1, kan det være at det oppstår andre problemer som en konsekvens av dette, f.eks. at hun får en bedre hygiene, men blir mer aggressiv. Det er viktig å komme fram til en relevant bedre situasjon, noe som Vaags kaller *retningskravet*.

Et annet krav er at målet er realistisk gjennomførbart, det vi kaller *realismekravet*. Til slutt kommer det som kalles *førsteplasskravet*. For å komme fram til det må vi ta hensyn til et offentlig godkjent verdisyn i tillegg til retningskravet og realismekravet, dvs. det mål vi velger bør skåre best både i forhold til verdi, retning og realisme.

Et annet krav som kan ha relevans er hva Vaags kaller *komplekthetskravet* og som angår hele settet av uønskede situasjoner og eventuelt flere ønskede alternative situasjoner. I vårt tilfelle kunne det f.eks. være ønskelig at Anne ble mindre aggressiv og irritabel, og jeg kunne sette opp disse målalternativene som M1: Hun får en bedre personlig hygiene eller M2: Hun blir mindre aggressiv og irritabel. Det er en forutsetning at begge målene oppfyller førsteplasskravet, retningskravet og realismekravet, og det ser det ut til for meg som de gjør.

Jeg ser det likevel som om setningene i situasjonsbeskrivelsen S4 som er mest relevante for M2 (o3, o5, o8, o11, o14 og o15) henger sammen med alt det andre i S4, og tror at en realisering av M1 (bedre personlig hygiene) også kan få positive konsekvenser i forhold til M2 (mindre aggressiv og irritabel). Jeg lar likevel M1 og M2 stå som likeverdige mål, da det etter hvert som jeg setter inn tiltak vil vise seg om det tiltaket som virker best egnet vil favorisere det ene målet fram for det andre.

Tiltaksvurderingen

Jeg har nå, etter å ha reflektert grundig over situasjonsbeskrivelsen S4 og vurdert sannhetsinnholdet, bestemt meg for å stryke o17, som ikke oppfyller kravet til konsistens. Nå gjenstår å vurdere alternative tiltak, og jeg setter opp en liste basert på de forslag som er kommet samt tiltak jeg selv har tro på kan være effektive og hensiktsmessige.

Det første tiltaket kaller jeg T1, og de handlingene det innebærer kaller jeg H.

T1:

H1: To personale tvinger Anne i dusjen ved hjelp av fysisk makt

H2: Minst ett personale er til stede på badet mens hun dusjer

H3: Vi tvinger henne til å skifte til ren truse og overdel hver dag

T2:

H4: Jeg avtaler med Annes sjef at hun blir utestengt fra arbeid inntil hygienen er bedret

H5: Jeg forteller dette til Anne

T3:

H6: Silje snakker med Anne om hennes hygiene

H7: Silje og Anne drar sammen til byen og kjøper såper og parfyme

H8: Vi gir Anne verbal ros ved tegn på bedre hygiene

Før jeg bestemmer meg for å luke ut noen av tiltakene, setter jeg opp en liste over mulige konsekvenser og kaller den for U (konsekvensuniverset). Konsekvensen er symbolisert med K.

U1: (for T2)

K1: Anne får bedre personlig hygiene (mål)

K2: Anne blir voldelig

K3: Hun nekter å dusje

K4: Hun nekter å skifte klær

K5: Hun blir enda mer aggressiv, mutt og irritabel

K6: Hun dusjer/skifter klær frivillig

K7: Vi utfører tvang

U2: (for T2)

K8: Anne får bedre personlig hygiene (mål)

K9: Hun nekter fortsatt å dusje og/eller skifte klær

K10: Hun blir mer aggressiv, mutt og irritabel

K11: Hun blir lei seg

K12: Hun dusjer/skifter klær frivillig

U3: (for T3)

- K13: Anne får bedre personlig hygiene (mål)
- K14: Anne blir sint/irritert på Silje
- K15: Hun avviser Siljes forslag
- K16: Hun godtar Siljes forslag og blir med på innkjøpene, men vil fortsatt ikke dusje/skifte klær
- K17: Hun begynner å dusje frivillig
- K18: Hun blir mer medgjørlig og i bedre humør
- K19: Hun får et bedre forhold til arbeidskolleger og andre

Det spørsmålet jeg først må stille meg nå, er hvor ønskelige konsekvensene er, og hvor sannsynlige. Målet for alle tiltakene er at Anne får en bedre personlig hygiene. Det er stor sannsynlighet for at en gjennomføring av T1 ville føre til at hun blir både voldelig og mer irritabel, og dessuten reiser det etiske problemer i tillegg til juridiske. I sosialtjenestelovens § 4 A-5 heter det bl.a.: «Tvang og makt kan bare brukes når det er faglig og etisk forsvarlig. I vurderingen skal det særlig legges vekt på hvor inngripende tiltaket er for den enkelte tjenestemottaker» og «Tvang og makt kan bare brukes for å hindre eller begrense vesentlig skade». (Lov 1991.1213-81, Lov om sosiale tjenester m.v.)

Jeg mener at et slikt tiltak verken er faglig eller etisk forsvarlig og dermed ikke oppfyller kriteriene i sosialtjenesteloven, selv om det ut fra ulike etiske teorier ville vurderes forskjellig.

Handlingen viktigst

For en kantianer gjelder bl.a. det *kategoriske imperativ*: at du for det første aldri kan bruke en person bare som et middel, men også som et formål i seg selv. For det andre at du skal handle slik at du kan ville at maksimen (maximen) for din handling kan gjøres til en allmenn lov.

En maksime er en leveregel som hvert enkelt individ velger å leve etter og som skal kunne gjøres om til en gyldig etisk norm. Kant la stor vekt på at vi viser andre mennesker respekt og behandler dem som autonome fornuftsvesener. For en kantianer er det altså nødvendig å sørge for at handlingene vi utfører er i tråd med det kategoriske imperativ før vi vurderer eventuelle konsekvenser, og T1 oppfyller ikke disse kravene. Det er viktig at en kantianer fokuserer mer på selve handlingen enn på konsekvensene av den.

For en utilitarist stiller det seg noe annerledes. Utilitarisme (også kalt nytteetikk) er en etisk teori som legger hovedvekten på konsekvensene av en handling. Selv om det er flere retninger innen utilitarismen, er et hovedprinsipp at den etiske verdien ligger i de

konsekvenser en handling medfører, og at målet vil fremme «lykke» (trivsel, positive opplevelser) hos flest mulig av de berørte parter. I forhold til T1 vil sannsynligvis også en utilitarist stille seg negativ fordi det ville ha mange uheldige konsekvenser. Selv om målet om bedre hygiene kan oppnås, ville Anne sannsynligvis bli voldelig, og tvangen ville antakelig føre til at hun ble enda mer aggressiv og irritabel.

Rettferdighet søkes

En tredje etisk teori som jeg vil nevne er rettighetsetikk og metoden *reflektert likevekt*, som er utviklet av John Rawls. I en tilstand av reflektert likevekt må det være sammenheng mellom moralske prinsipper og normer på den ene siden - og moralske enkeltoppfatninger/intuisjoner på den annen (Johansen/Vetlesen s. 133).

Vi kan her snakke om to nivåer av reflektert likevekt: *prinsippnivå*, hvor vi trekker veksler på moralske prinsipper og handlingsregler, og *partikulært nivå*, som angår enkeltoppfatninger og intuisjoner. Metoden går ut på å bevege seg fram og tilbake mellom de to nivåene og eventuelt justere i begge ender. En grunntanke i Rawls teori er å oppnå rettferdighet for alle, samtidig som det er viktig å ta forskjellen mellom enkeltpersoner på alvor. Det er viktig å ha respekt for den enkeltes rettigheter, men også for de moralske normer som gjelder i samfunnet.

Med hensyn til Anne og T1 ville tvangsdusjing av henne være problematisk både på prinsippnivå og partikulært nivå. Foruten at det ville være ulovlig, ville det sannsynligvis stride mot følelsene og intuisjonen til folk flest.

Hvis vi ser på T2, så er det mindre brutalt enn T1. Jeg kan heller ikke se at det er juridisk forbudt, men det bærer etter min mening fortsatt preg av en form for tvang. Anne blir utestengt fra jobben dersom hygienene ikke bedres. Vi vet at jobben betyr mye for henne, og det å bli utestengt vil også resultere i tap av inntekt. Intuitivt ser jeg dette tiltaket som en form for overgrep.

En kantianer ville heller ikke gå inn for et slikt tiltak, da det ville vise liten respekt for Annes autonomi og neppe være i tråd med det kategoriske imperativ.

Trivsel for andre...

For en utilitarist kunne T2 muligens være hensiktsmessig. Det er større sannsynlighet for at Anne «frivillig» ville bedre sin hygiene, men det er likevel stor mulighet for at de negative konsekvensene ville bli større enn de positive. En utilitarist ville nok likevel i større grad være villig til å prøve et slikt tiltak enn en kantianer. En utestengelse fra arbeid ville øke trivselen for Annes arbeidskolleger, men det kunne kanskje føre

til enda større negative konsekvenser på hjemmebane. En mulighet kunne være å føye til en ny handling under T2, som går ut på at personalet i serviceboligen nektet å yte Anne nødvendig bistand eller tilsyn før hun hadde bedret hygien. Et sånt tilbud er imidlertid enda mer tvilsomt etisk og antakelig også juridisk, så lenge Anne har behov for en viss grad av tilsyn.

En rettighetsetiker ville sannsynligvis være mer negativ til T2 enn en utilitarist. I forhold til reflektert likevekt bryter det kanskje ikke direkte med noen prinsipper, men på et partikulært nivå er det naturlig å tenke at de handlingene som T2 innebærer ville føles krenkende for Anne og skape angst hos henne for å miste jobb og inntekt.

Med Siljes hjelp

Da gjenstår T3, som jeg selv synes er det beste alternativet av mange grunner. For det første ivaretar tiltaket respekten for Anne som person, noe som spesielt Kant ville applaudere, men som heller ikke skaper problemer for en rettsetiker eller utilitarist. Jeg ser også på dette tiltaket som det som trolig ville skape mest positive konsekvenser.

I konsekvensuniverset, U, har jeg satt opp noen mulige negative konsekvenser, men jeg tror de er mindre sannsynlige enn hva gjelder de andre tiltakene. Jeg forutsetter at jeg har snakket med Silje på forhånd og at hun stiller seg positiv til å gjennomføre tiltaket hun ser på som en utfordring. Og at hun har tro på at det skal lykkes.

Anne pleier ikke å bli sint når Silje påpeker noe, og Silje

tror det å kjøpe velduftende såper og parfyme sammen med Anne, vil bli en positiv opplevelse for henne. Anne har tidligere vist interesse for sminke og parfym, og Silje foreslår at hun også kan ta henne med til frisøren og la henne få en moderne hårklipp og kanskje kjøpe en god sjampo. Jeg synes det er en god ide.

I situasjonsbeskrivelsene har det kommet fram opplysninger som kan tyde på at Anne føler seg krenket når hun blir utsatt for kritikk. Vi vet at Anne er veldig stolt over å klare seg selv, og at hun blir sint hvis noen påpeker at hun slurver med hygien eller tilbyr seg å hjelpe. Vi har også fått høre at Anne ble sint da en kollega kritiserte arbeidet hennes. Det å gi Anne mye verbal ros når hun mestrer noe av det vi ønsker å oppnå vil følgelig, med stor sannsynlighet, øke den positive atferden og redusere tendensen til å være sint og irritabel. Jeg tror at dette gir store sjanser til å oppnå både M1 og M2 (bedre hygiene og mindre aggresjon). En annen positiv følge av dette er at hun vil få bedre kontakt med andre og antakelig en bedre livskvalitet.

I tillegg til at dette tiltaksalternativet ikke reiser noen juridiske problemer, er det nok også det som kommer best ut i forhold til alle etiske teorier. For en kantianer vil det ivareta både respekten for autonomi og det kategoriske imperativ, for en utilitarist vil konsekvensene sannsynligvis bli positive for alle parter, og i forhold til rettsfilosofi/reflektert likevekt bryter det neppe verken med moralske prinsipper eller de flestes intuitive holdninger. I alle fall er jeg sikker på, for egen del, at dette vil vise seg å være det mest effektive tiltaket - og ser fram til å prøve det ut.

Litteratur/kilder:

Vaags, Ralph H. Henk: *En modell for etisk refleksjon*, Kompendium FIL 102/KR 104 2009.
Johansen, K.E. og Vetlesen, A.J.: *Innføring i etikk*, Universitetsforlaget, Oslo 2003.
LOV-1991-12-13-81, Lov om sosiale tjenester (lovdata.no)
Forelesningsnotater.